

**ՀԱՆՔԱՐԴՅՈՒՆԱԲԵՐՈՒԹՅԱՆ ՈԼՈՐՏԻ ԶԱՐԳԱՑՄԱՆ ՌԱԶՄԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՊԼԱՆ
 (մինչև 2035 թվականը)**

Իրականացվելիք բարեփոխումներն ու միջոցառումները	Միջոցառումների կատարմամբ ակնկալվող արդյունքները և ազդեցությունը	Վերջնաժամկետ	Կատարող(ները)	Ֆինանսավորման աղբյուրը և կանխատեսվող չափը
1	2	3	4	5
Ռազմավարական նպատակ 1. Երկրաբանական միասնական թվային տեղեկատվական շտեմարանի ստեղծում և վարում				
<p><i>Թիրախային ուղղություն 1.1. Առկա երկրաբանական տեղեկատվության կոնսոլիդացում և երկրաբանական միասնական թվային տեղեկատվական շտեմարանի (այսուհետ՝ Շտեմարան) ստեղծում և վարում՝ հանքավայրերի և հանքերակումների պետական կադաստրի, պաշարների պետական հաշվեկշռի և պաշարների տարեկան շարժի առցանց արտացոլմամբ</i></p>				
<p>Խնդիր՝ ընդերքի վերաբերյալ տեղեկատվության էլեկտրոնային համակարգի լիարժեքության, տեղեկատվության հասանելիության և մատչելիության ապահովում</p>				
<p>1. Օգտակար հանածոների (հանքային ռեսուրսների)՝ մետաղական, պինդ ոչ մետաղական, սպորերկրյա քաղցրահամ և հանքային ջրերի, պետական կադաստրի (ՕՀՊԿ) և օգտակար հանածոների պաշարների պետական հաշվեկշռի (ՕՀՊՀ) վարման, երկրաբանական տեղեկատվության հավաքագրման և մշակման, պաշարների շարժի վերաբերյալ հաշվետվությունների ներկայացման համար իրավական հենքի ստեղծում.</p> <p>2. Օգտակար հանածոների (հանքային ռեսուրսների) պետական կադաստրի և պաշարների պետական հաշվեկշռի վարման ավտոմատ կառավարման տեղեկատվական համակարգերի ստեղծում.</p>	<p><i>Ընդերքօգտագործման ոլորտի վերաբերյալ թարմ և արժանահավատ տեղեկատվության մշակման հասանելիության ապահովում շահառու պետական կառավարման մարմիններին.</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Իրավական դաշտի առկայություն, որով կկարգավորվեն ՕՀՊԿ-ի և ՕՀՊՀ-ի վարման, երկրաբանական տեղեկատվության հավաքագրման և մշակման, պաշարների շարժի վերաբերյալ հաշվետվությունների ներկայացման և տեղեկատվական համակարգերի ներդրման գործընթացները. - Օգտակար հանածոների առավել քան 950 հանքավայրերի և հանքավայր(եր)ի 	<p>2026 թվականի դեկտեմբերի 2-րդ տասնօրյակ</p>	<p>Տարածքային կառավարման և ենթակառուցվածքների նախարարություն, Կադաստրի կոմիտե</p>	<p>ՀՀ պետական բյուջեի միջոցներ Դոնոր կազմակերպություններ Օրենքով չարգելված այլ միջոցներ</p>

<p>3. Օգտակար հանածոների հանքավայրերի և հանքերևակումների թվային բազային հենքի ստեղծում.</p> <p>4. Ընդերքօգտագործման իրավունքների տեղեկատվական բազային հենքի ստեղծում.</p> <p>5. Պաշարների շարժի վերաբերյալ էլեկտրոնային հաշվետվությունների ներկայացման համակարգի ստեղծում.</p> <p>6. Երկրաբանական տեղեկատվության թվային համակարգի ստեղծում.</p>	<p>աշխարհագրորեն առանձնացված տեղամասերի (այդ թվում՝ մետաղական, պինդ ոչ մետաղական, ստորերկրյա քաղցրահամ և հանքային ջրերի), ինչպես նաև 578 հանքերևակումների թվայնացված բազա.</p> <p>- ՕՀՊԿ-ի և ՕՀՊՀ-ի վարման ավտոմատ կառավարման տեղեկատվական փոխգործելի համակարգերի առկայություն և կիրառում, նշյալ համակարգերի կիրառմամբ ՕՀՊԿ-ի և ՕՀՊՀ-ի վարման աշխատանքների արդյունավետության բարձրացում առնվազն 70%-ով.</p> <p>- Շուրջ 1000 ուսումնասիրության և արդյունահանման ընդերքօգտագործման իրավունքների (գործող և դադարեցված, ժամկետներն ավարտված) վերաբերյալ թվայնացված բազային հենք.</p> <p>- Ընդերքօգտագործման իրավունքների տեղեկատվական բազային հենքի առկայություն և հասանելիություն շահառու պետական կառավարման մարմիններին.</p> <p>- Հանքավայրերի տարածական բազային հենքի առկայություն՝</p> <p>Ճշգրիտ, մշտապես թարմացվող, ժամանակակից պահանջներին համապատասխանող տեղեկատվության առկայություն և կիրառում</p> <p>- Երկրաբանական տեղեկության միասնական համակարգի միջոցով ընդերքօգտագործման իրավունքի տրամադրման վարչարարության դյուրացում</p> <p>- Պաշարների շարժի վերաբերյալ էլեկտրոնային հաշվետվությունների ներկայացման համակարգի առկայություն (տարեկան շուրջ 400 հաշվետվության ընդունում առցանց համակարգով)</p> <p><i>Ընդերքի օգտագործման և պահպանության ոլորտի պետական կառավարման արդյունավետության բարձրացում առնվազն 70%-ով</i></p>			
---	---	--	--	--

<p>2. Ստորերկրյա հանքային ջրերի հանքավայրերի հորատանցքերի և աղբյուրների գույքագրում</p>	<p>Հանքային ջրերի հորատանցքերի, աղբյուրների վիճակի, ջրերի ծախսի, սանիտարական վիճակի, սանիտարական պահպանության խիստ ռեժիմի գոտու, ջրերի որակի, օգտագործման պիտանելիության վերաբերյալ հավաստի տվյալների առկայության ապահովում: - հանքային ջրերի հանքավայրերի շուրջ 100 գույքագրված հորատանցքեր և աղբյուրներ: - գույքագրված հորատանցքերի և աղբյուրների էլեկտրոնային բազայի առկայություն:</p>	<p>2023 թվականի դեկտեմբերի 2-րդ տասնօրյակ</p>	<p>Տարածքային կառավարման և ենթակառուցվածքների նախարարություն («Հանրապետական երկրաբանական ֆոնդ» ՊՈԱԿ)</p>	<p>ՀՀ պետական բյուջեի միջոցներ</p>
<p>3. Ընդերքօգտագործման ոլորտում մեկ ներքին միասնական հարթակի ստեղծում</p>	<p>Ընդերքօգտագործման իրավունքների վերաբերյալ ամբողջական և ժամանակին համահունչ տեղեկատվության առցանց հասանելիության ապահովման և շահագրգիռ պետական կառավարման մարմինների միջև ընդերքօգտագործման ոլորտի վերաբերյալ տեղեկատվության փոխանակման գործընթացի արդյունավետության, փոխգործելիության մակարդակի բարձրացման նպատակով համապատասխան ոլորտային տեղեկատվական հարթակի առկայություն Ընդերքօգտագործողների թույլ տված խախտումների նկատմամբ լիազոր մարմնի կողմից արագ որոշումների կայացման արդյունավետության բարձրացում 30-40%-ով Առկա տեղեկատվության ըստ տարիների համեմատական վերլուծության և ընդերքօգտագործման ոլորտի ֆինանսական մուտքերի մասով ավելի ճշգրիտ կանխատեսումների իրականացման հնարավորություն, ինչպես նաև հրապարակային՝ բաց բաղադրիչի ապահովում:</p>	<p>2027 թվականի մայիսի 2-րդ տասնօրյակ</p>	<p>Տարածքային կառավարման և ենթակառուցվածքների նախարարություն</p>	<p>ՀՀ պետական բյուջեի միջոցներ Դոնոր կազմակերպություններ Օրենքով չարգելված այլ միջոցներ</p>
<p><i>Թիրախային ուղղություն 1.2. Շրջանարանի՝ պետության կողմից երկրաբանական և որոնողահետախուզական բնույթի տեղեկատվությամբ հագեցման սկզբունքների (այլ թվում՝ հետազոտական աշխատանքների շրջանակի որոշման կարգի և դրանց իրականացման ձևաչափի) սահմանում:</i></p>				
<p>Խնդիր՝ ընդերքի օգտագործման և պահպանության ոլորտում միասնական ծառայության ստեղծում</p>				

<p>1. Երկրաբանական ծառայության ստեղծում Ընդերքի երկրաբանական ուսումնասիրման կարևոր բաղադրիչներից մեկը հանքային ռեսուրսների վերաբերյալ տեղեկատվության՝ Շտեմարանի համալրումը և հագեցումն է: Ստեղծվող երկրաբանական ծառայությունը որպես մեկ միասնական մարմին իր մեջ կներառի պետական համակարգում գործող՝ ընդերքի օգտագործման և պահպանության ոլորտն համակարգող լիազոր մարմնի կառուցվածքային և ենթակայության ներքո գտնվող ոլորտային կառույցները և կընդլայնի իր գործառնությունների շրջանակը ու կլինի միակը:</p>	<p>Երկրաբանական ծառայության ստեղծմամբ կձևավորվի մեկ միասնական մարմին, որի գործունեության արդյունքում կապահովվի նաև Շտեմարանի համալրումը և հագեցումը՝ երկրաբանական տեղեկատվության հավաքագրումը, մշակումը, վերլուծությունը, արժանահավատության գնահատումը, տարածումը և համակարգումը, անհրաժեշտ ոլորտային խնդիրների սահմանումը և դրանց լուծման ուղիների բացահայտումը: Արդյունքում կունենանք Երկրաբանական ծառայություն իր մասնագիտական ստորաբաժանումներով, լաբորատորիայով, փորձաքննություն իրականացնող ստորաբաժանմամբ, երկրաբանական ֆոնդով և այլ ստորաբաժանումներով (իր մեջ ներառելով Հանրապետական երկրաբանական ֆոնդ» ՊՈԱԿ-ը, «Անալիտիկ» ՓԲԸ-ի լաբորատորիան):</p>	<p>2027 թվականի դեկտեմբերի 2-րդ տասնօրյակ</p>	<p>Տարածքային կառավարման և ենթակառուցվածքների նախարարություն</p>	<p>ՀՀ պետական բյուջե</p>
<p>2. Հայաստանի Հանրապետության տարածքի խոշորամասշտաբ ռեգիոնալ երկրաբանական ուսումնասիրում և թվային քարտեզների կազմում:</p>	<p>Հայաստանի Հանրապետության տարածքի պլանաչափ երկրաբանական ուսումնասիրության ապահովում, համապատասխան երկրաբանական, երկրաֆիզիկական, մետաղածնական, երկրաքիմիական և այլ թեմատիկ քարտեզների ու կտրվածքների կազմում.</p> <ul style="list-style-type: none"> - ՀՀ տարածքի՝ 1:50000 մասշտաբի առնվազն 5 թեմատիկ երկրաբանական թվային քարտեզներ՝ ազգային տարածական տվյալների ենթակառուցվածքի ազգային գեոպորտալին հնտեգրելու հնարավորությամբ 	<p>2028 թվականից 2035 թվականի հունիսի 3-րդ տասնօրյակ</p>	<p>Տարածքային կառավարման և ենթակառուցվածքների նախարարություն (Երկրաբանական ծառայություն), Կադաստրի կոմիտե</p>	<p>ՀՀ պետական բյուջեի միջոցներ Օրենքով չարգելված այլ միջոցներ</p>
<p><i>Թիրախային ուղղություն 1.3. Շտեմարանում հավաքագրվող տեղեկատվության և շտեմարանի կառավարման միջազգային սրահնդարպիտների համապատասխանության ապահովում</i></p>				
<p>Խնդիր՝ ընդերքի պաշարների գնահատման վերաբերյալ հաշվետվողականության համակարգի բարելավում և մեթոդաբանության մշակում</p>				

<p>1. CRIRSCO միջազգային կառույցին անդամակցություն</p> <p>Օգտակար հանածոների պաշարների գնահատման Հայաստանում կիրառվող համակարգի ներդաշնակեցում՝ միջազգային ֆինանսական կազմակերպությունների և բորսաների կողմից ընդունելի հաշվետվողականության համակարգերին:</p>	<p>Օգտակար հանածոների պաշարների հաշվետվությունների միջազգային ստանդարտների կոմիտեին անդամակցություն և իրենց կողմից ընդունելի ստանդարտների մշակում, որը կնպաստի երկրաբանական ուսումնասիրությունների արդյունքների ներկայացման որակի նկատմամբ պահանջների զգալի աճին, կբարձրացնի հաշվետվությունների կազմման նկատմամբ պատասխանատվությունը:</p> <p>Հաշվետվությունների այս համակարգի ներդրումը կապահովի Հայաստանի հանքարդյունահանող ընկերությունների կողմից բաժնետոմսերի առաջնային տեղաբաշխման (IPO) հնարավորությունը, մուտքը դեպի համաշխարհային ֆոնդային բորսաներ և ընկերությունների բաժնետիրական կապիտալի ավելացում՝ ներկայում ֆինանսավորման առավել տարածված տարբերակի՝ փոխառությունների փոխարեն:</p> <p>Այն նաև կնպաստի ներդրումների ներգրավմանը, քանի որ պաշարները գնահատված կլինեն միջազգային պահանջներին համապատասխան, որի արդյունքում պոտենցիալ ներդրողների շրջանում կմեծանա հետաքրքրությունը և ոլորտի հանդեպ վստահությունը:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Օգտակար հանածոների պաշարների գնահատման ներդաշնակեցված համակարգի առկայություն, - CRIRSCO միջազգային կառույցին անդամակցություն 	<p>2024 թվականի 1-ին եռամսյակից կսկսվեն բանակցությունները CRIRSCO միջազգային ստանդարտների կառույցի հետ, աշխատանքների ավարտը կորոշվի բանակցությունների արդյունքում</p>	<p>Տարածքային կառավարման և ենթակառուցվածքների նախարարություն</p>	<p>ՀՀ պետական բյուջեի միջոցներ Դոնոր կազմակերպություններ Օրենքով չարգելված այլ միջոցներ</p>
<p>Խնդիր՝ գործող լաբորատորիայի վերազինում և միջազգային չափանիշներին համապատասխանեցում</p>				

<p>2. Ոլորտային լաբորատորիայի («Անալիտիկ» ՓԲԸ) կարողությունների զարգացում և միջազգային չափանիշներին համապատասխանեցում (սերտիֆիկացում), վերջինիս հիմքի վրա ոլորտային ռեֆերենս լաբորատորիայի ստեղծում</p>	<p>1. Վերագինված լաբորատորիա 2. Միջազգային չափանիշներին համապատասխան (սերտիֆիկացված) և ռեֆերենս (վերստուգիչ) լաբորատորիա</p>	<p>1. 2025 թվականի դեկտեմբերի 2-րդ տասնօրյակ 2. մինչև 2030 թվականը</p>	<p>Տարածքային կառավարման և ենթակառուցվածքների նախարարություն</p>	<p>ՀՀ պետական բյուջեի միջոցներ Օրենքով չարգելված այլ միջոցներ</p>
---	--	--	--	---

Ռազմավարական նպատակ 2. Ընդերքի օգտագործման և պահպանության ոլորտում արդյունավետ որոշումների կայացում

Թիրախային ուղղություն 2.1. Ընդերքի օգտագործման և պահպանության, հանքանյութերի արտադրության և վերջնական արտադրանքի ստացման ոլորտներում պետության կողմից արդյունավետ որոշումների կայացման սկզբունքների մշակում

Խնդիր՝ Հանքարդյունաբերության ոլորտում արդյունավետ որոշումների կայացման համատեքստում պետություն-մասնավոր գործընկերության վերլուծական աշխատանքների իրականացում և տնտեսական արժեշտի երկարացում /փակում երկրի ներսում՝ ոլորտի առավել բարձր և կայուն եկամտաբերության ապահովում

<p>1. Հանքարդյունաբերության ոլորտում պետություն-մասնավոր գործընկերության (այսուհետ՝ նաև ՊՄԳ) կիրառման արդյունավետության վերլուծության իրականացում և հաշվետվության ներկայացում</p>	<p>Հանքարդյունաբերության ոլորտում ՊՄԳ-ի իրականացման արդյունավետության, հանրային և մասնավոր գործընկերների միջև բաշխվող ռիսկերի արդյունավետ կառավարման, հանքարդյունահանող ընկերությունների եկամուտների (շահույթի) արդարացի բաշխման և ՊՄԳ ձևաչափով համագործակցության ընդլայնման հեռանկարայնության վերաբերյալ իրականացված հիմնավոր վերլուծություն</p>	<p>2026 թվականի դեկտեմբերի 2-րդ տասնօրյակ</p>	<p>Էկոնոմիկայի նախարարություն</p>	<p>ՀՀ պետական բյուջեի միջոցներ</p>
<p>2. Կազմակերպել մասնագիտական քննարկումներ արտադրական հզորությունների ստեղծման հնարավորության գնահատման նպատակով հետևյալ ուղղություններով՝</p>	<p>ՀՀ աշխարհագրական, բնապահպանական և ենթակառուցվածքային առանձնահատկություններից բխող և դրանց համապատասխանող լավագույն տեխնոլոգիական լուծումների ընտրություն</p>		<p>Տարածքային կառավարման և ենթակառուցվածքների նախարարություն, Շրջակա միջավայրի նախարարություն, Բարձր տեխնոլոգիական արդյունաբերության նախարարություն, Էկոնոմիկայի նախարարություն</p>	<p>ՀՀ պետական բյուջեի միջոցներ</p>
<p>2.1 կաթոդային պղնձի ստացում՝ հիդրոմետալուրգիական տարբերակին տալով խիստ առաջնահերթություն</p>	<p>Համապատասխան ներդրումների իրականացման համար խիստ գրավիչ պայմանների ստեղծում, խոշոր ընկերությունների հետ բանակցությունների հիմքի նախապատրաստում, մասնավորապես 2-3 համագործակցության հուշագրերի ստորագրում, ներդրողների տնտեսական աջակցության փաթեթների և հստակ առաջարկների ձևավորում</p>	<p>2025 թվականի հուլիսի 1-ին տասնօրյակ</p>		

<p>2.2 ստացված կաթողային պղնձից առանց դրա արտահանման հենց ՀՀ-ում կիսավարտ կամ ավարտուն էլեկտրատեխնիկական արտադրանքի ստացում (շարժիչներ, մալուխներ, խողովակներ, փոշեմետալուրգիա)</p>	<p>Մի շարք ընկերությունների ստեղծման հնարավորություն, գիտատար և ինժեներական ներուժի պահանջարկի ստեղծում: Մոտակա 5-8 տարիների ընթացքում անգլերենի իմացությամբ և ժամանակակից ինժեներատեխնիկական (մասնավորապես՝ էլեկտրատեխնիկա) կրթությամբ առնվազն 20 մասնագետի պատրաստում</p>	<p>2028 թվականի դեկտեմբերի 1-ին տասնօրյակ</p>		
<p>2.3 չժանգոտող պողպատից բարձրորակ համաձուլվածքների ստացում</p>	<p>Կադրային պոտենցիալի ստեղծում, ազգային մակարդակում մասնագիտական կարողությունների պահանջի բավարարում, մարդկային ռեսուրսների զարգացում: Մոտակա 5-8 տարիների ընթացքում անգլերենի իմացությամբ և ժամանակակից ինժեներատեխնիկական կրթությամբ (մասնավորապես՝ նյութագիտություն) առնվազն 20 մասնագետի պատրաստում</p>	<p>2028 թվականի դեկտեմբերի 1-ին տասնօրյակ</p>	<p>Բարձր տեխնոլոգիական արդյունաբերության նախարարություն</p>	

Թիրախային ուղղություն 2.2. Ֆինանսական, սոցիալ-տնտեսական և շրջակա միջավայրի պահպանության հավասարակշռության ապահովում

1. Պետական եկամուտների ապահովում՝ պատշաճ և հավասարակշռված ֆիսկալ համակարգի միջոցով

Խնդիր՝ Հանքաքարի, խտանյութի, ձուլվածքի և այլ արտադրության սահմանում

<p>1) Ներդնել խտանյութերի, ձուլվածքի և այլ արտադրության սահմանումների որոշման մեթոդաբանություն (տեխնիկական ստանդարտ)</p>	<p>Հարկային բազայի ավելի թափանցիկ և հիմնավորված հաշվարկման հնարավորություն</p>	<p>2024 թվականի դեկտեմբերի 1-ին տասնօրյակ</p>	<p>Տարածքային կառավարման և ենթակառուցվածքների նախարարություն</p>	<p>Լրացուցիչ ռեսուրսներ և ֆինանսավորում չի պահանջվում</p>
<p>2) Դասակարգել ՀՀ-ում արտադրվող և արտահանվող մետաղական հանքանյութերի փաստացի տեսակները, իրականացնել գործողություններ արդեն իսկ ի հայտ եկած բացթողումների կամ անհամապատասխանությունների շտկման հարցում, վերացնել հետագա բացերը, որոնք կարող են նպաստել հարկային պարտավորություններից խուսափելուն</p>	<p>Սահմանումների օրենսդրական ամրագրում և որոշակիության մակարդակի բարձրացում</p>	<p>2025 թվականի դեկտեմբերի 1-ին տասնօրյակ</p>	<p>Էկոնոմիկայի նախարարություն</p>	
<p>3) Սահմանել հանքանյութերի պատկանելիությունը այս կամ այն մետաղին՝ ոչ թե ելնելով արտահանվող նյութերի արժեքներից, այլ տվյալ արտադրանքին ներկայացվող տեխնիկական պայմաններից</p>	<p>Մշակել տեխնիկական պահանջների (ՏՊ) փաստաթղթեր ըստ դասակարգման ու օրենսդրական պահանջների և համապատասխանեցնել համաձայն ՀՀ-ում արտադրվող և արդյունահանվող հանքանյութերի տեսակների՝ հստակեցնելով այս</p>	<p>2025 թվականի դեկտեմբերի 1-ին տասնօրյակ</p>		

	կամ այն մետաղին հանքանյութերի պատկանելիությունը			
Խնդիր՝ Խտանյութում և այլ արտադրանքում վերջնական պարունակության ճշգրիտ որոշման խնդիր				
1) Նմուշարկման գործընթացի խստացման նպատակով նախատեսել պետական վերահսկողության գործիքակազմ	Իրավական ակտերի մշակում	2024 թվականի դեկտեմբերի 1-ին տասնօրյակ	Տարածքային կառավարման և ենթակառուցվածքների նախարարություն, Պետական եկամուտների կոմիտե	Լրացուցիչ ռեսուրսներ և ֆինանսավորում չի պահանջվում
2) Մասնավոր և պետական սեկտորների կայուն համագործակցություն	Օրենսդրական մակարդակով հավատարմագրված կազմակերպությունների դերի բարձրացում	2025 թվականի դեկտեմբերի 1-ին տասնօրյակ		
3) Ներդնել մասնավոր սեկտորի հնարավորությունների հզորացման ծրագիր	Պետություն-մասնավոր սեկտոր կայուն փոխհարաբերությունների հաստատում	2026 թվականի դեկտեմբերի 1-ին տասնօրյակ		
4) Վերազինել պետական լաբորատորիան և ամրագրել լիազորություններ	Լաբորատորիայի համապատասխանեցում միջազգային ստանդարտներին (ՏԵՍ նաև նպատակ 1-ով սահմանված գործողությունները)	2025 թվականի դեկտեմբերի 1-ին տասնօրյակ		
5) Հստակ սահմանել ճշգրտության և թափանցիկության պահանջները	Առավել արժանահավատ արդյունքներ և վստահության մթնոլորտի ձևավորում	2026 թվականի դեկտեմբերի 1-ին տասնօրյակ		
3. Սոցիալ-տնտեսական հավասարակշռության ապահովում				
2.1. Համայնքների նկատմամբ հանքարդյունաբերության ոլորտի պատասխանատու մոտեցման ապահովում				
Խնդիր՝ Համայնքների նկատմամբ օրենսդրությամբ սահմանված սոցիալական պարտավորությունների ընդհանուր պահանջի հստակեցում՝ սահմանելով նվազագույն աջակցության չափ/ձև և ուղղություններ՝ ՏԻՄ-երին մասնակից դարձնելով պարտավորությունների որոշման և սահմանման գործընթացում				
1. Սահմանել սոցիալական ելակետային տվյալների հավաքագրման և վերլուծության պայման՝ որպես ՇՄԱԳ գործընթացի մաս	Պարտավորությունների ծավալի գնահատման հստակ չափանիշների սահմանում	2029 թվականի մարտի 1-ին տասնօրյակ	Տարածքային կառավարման և ենթակառուցվածքների նախարարություն Շրջակա միջավայրի նախարարություն	Լրացուցիչ ռեսուրսներ և ֆինանսավորում չի պահանջվում
2. Սահմանել շահագրգիռ կողմերի ներգրավման պլանները Կառավարություն ներկայացնելու պահանջ՝ որպես ՇՄԱԳ մաս և ի լրումն, Կառավարության մոնիտորինգը ապահովելու համար, առ այն որ ընկերությունը հետևում է իր ներգրավվածության ծրագրին	Պարտավորությունների պատշաճ կատարման գնահատում Հանքարդյունահանող ընկերությունների 95%-ի կողմից իրականացված և հրապարակված համայնքային ներգրավվածության ծրագրեր միջոցառման իրականացումից հետո հինգ տարի հետո	2028 թվականի դեկտեմբերի 1-ին տասնօրյակ		
3. Սահմանել ընդերքօգտագործողների կողմից սոցիալական մեղմացման նպատակով համայնքներին կատարվող հատկացումների միանման և արդարացի բաշխման մեխանիզմ	Հանքարդյունաբերության ոլորտում կորպորատիվ սոցիալական պատասխանատվության բարձրացում և համայնքների սոցիալ-տնտեսական զարգացում Հաշվետվողականության մեխանիզմների ներդրում	2024 թվականի հուլիսի 1-ին տասնօրյակ		

4. Հրապարակել Կառավարությանը և համայնքներին կատարվող սոցիալական աջակցության տարեկան ծախսերը և դրանց բաշխումը:			Տեղական ինքնակառավարման մարմիններ		
5. Ձեռնարկել համայնքի կարողությունների զարգացման ծրագրեր	Համայնքներում անհրաժեշտ կարողությունների ձևավորում հանքարդյունահանող ընկերությունների հետ արդյունավետ համագործակցության և համայնքի սոցիալ-տնտեսական զարգացման ծրագրերի սահմանման համար	2024 թվականի դեկտեմբերի 1-ին տասնօրյակ, այնուհետև՝ ընթացիկ			
6. Համայնք-ընդերօգտագործող կազմակերպություն համագործակցության շրջանակների և հստակ պարտավորությունների սահմանումը սոցիալ-տնտեսական նախաձեռնությունների, համայնքային ընդհանուր զարգացման, կրթության և գիտության, փոքր բիզնեսի զարգացման ենթատեքստում	Համայնքների և ընկերությունների միջև արձանագրված միջադեպերի և կոնֆլիկտների թվի 75%-ով նվազում միջոցառման իրականացումից հինգ տարի հետո	2026 թվականի դեկտեմբերի 2-րդ տասնօրյակ			

2.2. Աշխատողների առողջության պահպանության և անվտանգության ապահովում

Խնդիր՝ Հանքավայրերում աշխատողների և շրջակա համայնքների համար անվտանգության նվազագույն չափանիշների առկայության անհրաժեշտություն (ցանկապատում, արտակարգ իրավիճակների պլանի առկայություն, ազդանշանային համակարգեր, բեռնատար մեքենաների կահավորանք, աշխատողների համար անվտանգության անձնական պարագաներ/հագուստ, ներքին անվտանգության կանոնակարգեր և այլն)

1. Վերանայել ՀՀ հանքարդյունաբերության ոլորտում աշխատանքի անվտանգության և առողջության պահպանության (ԱԱ և ԱՊ) առնչվող օրենսդրությունը միջազգային լավագույն փորձի և ստանդարտների համատեքստում, մասնավորապես վավերացնել Աշխատանքի միջազգային կազմակերպության (ILO) «Աշխատանքի անվտանգության և առողջության մասին» ԱՄԿ 155-րդ կոնվենցիան:	Լիարժեք գործող, միջազգային լավագույն փորձի և ստանդարտներին համահունչ աշխատանքի անվտանգության և առողջության պահպանության օրենսդրությունը հնարավորություն կտա առնվազն 70%-ով բարելավել ինչպես ընդերօգտագործող ընկերությունների աշխատակիցների, այնպես էլ հարակից համայնքների բնակչության առողջությունն ու անվտանգությունը Մասնագիտական հիվանդությունների գնահատման, ուսումնասիրման և պատշաճ վերլուծման գործընթացների իրականացման հիմքի ստեղծում, ինչի արդյունքում առնվազն 50% կնվազեն թե մասնագիտական հիվանդությունները, և թե արտադրական դժբախտ պատահարները Ընդերօգտագործող ընկերություններում նվազագույնի հասցված արտադրական պատահարների արդյունքում ֆինանսական	2024 թվականի դեկտեմբերի 1-ին տասնօրյակ	Առողջապահության նախարարություն, Առողջապահական և աշխատանքի տեսչական մարմին, Տարածքային կառավարման և ենթակառուցվածքների նախարարություն, Ներքին գործերի նախարարություն, Շրջակա միջավայրի նախարարություն, Տեսչական մարմինների աշխատանքների համակարգման գրասենյակ	Լրացուցիչ ռեսուրսներ և ֆինանսավորում չի պահանջվում
---	--	--	--	--

	օգուտներ՝ միևնույն ժամանակ ապահովելով աշխատակիցների անվտանգությունը			
2. Մշակել, ներդնել, մշտադիտարկել և պարբերաբար վերանայել համայնքային աղետների ռիսկերի կառավարման պլաններ, կառավարման ռազմավարության իրականացման վերահսկողական համակարգ	Համայնքային աղետների ռիսկերի կառավարման պլանների առկայություն Համայնքային աղետների ռիսկերի կառավարման պլաններին համապատասխան վարժանքների իրականացում և արդյունավետության գնահատման հաշվետվությունների կազմում ու ներկայացում ԱԻՆ Համայնքային աղետների ռիսկերի կառավարման պլանների մշտադիտարկման գործիքակազմերի կիրառում Արտակարգ իրավիճակներին 60-70% արդյունավետությամբ արձագանքելու պատրաստ համայնքային բնակչություն	2025 թվականի դեկտեմբերի 1-ին տասնօրյակ	Տարածքային կառավարման և ենթակառուցվածքների նախարարություն, Ներքին գործերի նախարարություն, Առողջապահության նախարարություն, Շրջակա միջավայրի նախարարություն	Լրացուցիչ ռեսուրսներ և ֆինանսավորում չի պահանջվում
3. Ընդերքօգտագործողների համար սահմանել իրավական պահանջ՝ իրականացնելու տեխնիկական անվտանգության և համայնքային առողջության ռիսկերի գնահատում և մշակել պարբերական հաշվետվողականության համակարգ	Ընդերքօգտագործման արդյունքում տեխնիկական անվտանգության և համայնքային առողջության առնվազն 70% ռիսկերի գնահատում և կառավարում (կանխարգելում և/կամ նվազեցում), ներկայիս 0% փոխարեն Համայնքները տեղեկացված կլինեն ռիսկերի նվազեցման նպատակով իրականացվող միջոցառումների մասին, 60% կբարձրանա հանրության վստահությունը Կառավարության և ընդերքօգտագործողների հանդեպ	2026 թվականի դեկտեմբերի 1-ին տասնօրյակ	Տարածքային կառավարման և ենթակառուցվածքների նախարարություն, Շրջակա միջավայրի նախարարություն, Ներքին գործերի նախարարություն	Լրացուցիչ ռեսուրսներ և ֆինանսավորում չի պահանջվում
4. Վերանայել գործող բուժ.զննության կարգերը՝ միջազգային լավագույն փորձի ներքո: Մասնավորապես կարելի է դիտարկել. Minimum standards of fitness to work at a mine ուղեցույցը	Աշխատուժի (աշխատուժը ազդակիր համայնքներից լինելու պարագայում՝ նաև համայնքի բնակչության) առողջության պահպանության 80% բարձրացում և մասնագիտական հիվանդությունների 50% զարգացման կանխարգելում	2025 թվականի հուլիսի 1-ին տասնօրյակ	Առողջապահության նախարարություն (բուժ.զննության կարգի վերանայում)Առողջապահական և աշխատանքի տեսչական մարմին (մասնագիտությունների ցանկի կազմում՝ սահմանելով՝ տվյալ մասնագիտությամբ աշխատողի վտանգավոր	Լրացուցիչ ռեսուրսներ և ֆինանսավորում չի պահանջվում

			գործոնների և նյութերի շփման շրջանակը)	
5. Մեծացնել արտադրական վտանգավոր օբյեկտներ փորձաքննող պետական լիազոր մարմինների հզորությունները, փորձաքննություններն իրականացնել ոչ միայն փաստաթղթային, այլև՝ տեխնիկապես	Արտադրական վտանգավոր օբյեկտների շահագործական խափանումների և ոչ պատշաճ կառուցման հետևանքով արտադրական վթարների և դժբախտ պատահարների հաճախականության և ծանրության աստիճանի նվազում 60% 80% անխափան արտադրական գործընթացի իրականացում	2025 թվականի դեկտեմբերի 1-ին տասնօրյակ	Ներքին գործերի նախարարություն	«Ա պետական բյուջեի միջոցներ Դոնոր կազմակերպություններ Օրենքով չարգելված այլ միջոցներ
Խնդիր՝ Հանքարդյունաբերության օբյեկտների նախագծման, կառուցման, պահպանման և փակման պահանջների ու չափանիշների սահմանում, ինչպես նաև կարողությունների էական սահմանափակումների և մարտահրավերների գնահատում հանքարդյունաբերական ենթակառուցվածքների տեխնիկական անվտանգության համատեքստում				
6. Ներդնել տեխնիկական անվտանգության պայմանների պահպանման արդյունավետ գործիքակազմ՝ իրավական դաշտի բարելավմամբ	Իրավական ներդաշնակեցված համակարգի ձևավորում և օրենսդրական մակարդակով միջազգային ստանդարտների իմպլեմենտացում, արդյունքում՝ գործող կարգավորումների 80% համապատասխանեցում միջազգային չափորոշիչներին	2024 թվականի դեկտեմբերի 2-րդ տասնօրյակ	Ներքին գործերի նախարարություն, Տարածքային կառավարման և ենթակառուցվածքների նախարարություն, Առողջապահության նախարարություն, Աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարություն, Առողջապահական և աշխատանքի տեսչական մարմին Տեսչական մարմինների աշխատանքների համակարգման գրասենյակ	Լրացուցիչ ռեսուրսներ և ֆինանսավորում չի պահանջվում
7. Նոր ենթաօրենսդրական ակտեր մշակելիս հաշվի առնել միջազգային ստանդարտները, ինչպես նաև շահագրգիռ կողմերի ներկայացրած առաջարկները և օրենսդրական ակտերի մշակման փուլում ներառել լիազոր մարմին-ընդերքօգտագործող-համայնք կապի ձևավորումը և համատեղ քննարկումների իրականացումը, ինչպես նաև դրանց համապատասխան նոր ստուգաթերթերի մշակումը	Աշխատանքային պայմանների հաստատված ձևերի վերանայում և անվտանգային ուղեցույցների կազմում, որոնց կիրառումը 70% կնվազեցնի արտադրական դժբախտ պատահարները Անհատական պաշտպանության միջոցների առկայության վերահսկում՝ 80%-ով նվազեցնելով արտադրական պատահարների ժամանակ ծանր վնասվածքների քանակը	2024 թվականի դեկտեմբերի 2-րդ տասնօրյակ		
8. Նախատեսել տվյալների կենտրոնացված և ըստ ազդակիր համայնքների պարբերական հավաքագրման ու վերլուծության պահանջ, ինչպես նաև բնակչության առողջության պարբերական ստուգումների վերաբերյալ պահանջ	Գործող աշխատուժի վերապատրաստում՝ արդյունքում աշխատուժի առնվազն 60%-ը իրազեկված կլինի և կպահպանի տեխնիկական անվտանգության կանոնները Ազդակիր համայնքների բնակչության առողջության, մասնավորապես արտահիվանդանոցային բժշկական օգնություն իրականացնող հաստատություններում գրանցված պացիենտների մոտ առկա հիվանդացությունների (ըստ նոզոլոգիաների) վերաբերյալ ապանձնավորված տվյալների (<հիվանդությունների և առողջության հետ	2024 թվականի դեկտեմբերի 2-րդ տասնօրյակ		
9. Սահմանել տեխնիկական անվտանգության համապատասխան ստանդարտների միասնական ուղեցույց, որն ամփոփ կերպով կներկայացնի տեխնիկական անվտանգության հիմնական պահանջները և կկցվի աշխատողների հետ կնքվող աշխատանքային պայմանագրերին		2024 թվականի դեկտեմբերի 2-րդ տասնօրյակ		

<p>10. Սահմանել աշխատողների հետ պարբերական վերապատրաստումների կազմակերպման օրենսդրական պահանջ և իրագեկել հասարակությանը և աշխատուժին այն բնապահպանական հետևանքների մասին, որոնք կարող են առաջանալ արտադրական վթարների հետևանքով</p>	<p>կապված խնդիրների 10-րդ վերանայմամբ դասակարգչի՝ ՀԴ-10) տրամադրում</p>	<p>2024 թվականի դեկտեմբերի 1-ին տասնօրյակ Առնվազն տարին մեկ անգամ</p>		
<p>Խնդիր՝ Հանքարդյունաբերության ոլորտում աշխատանքային իրավունքներին առնչվող գնահատման, մոնիթորինգի և կիրառման մեխանիզմների վերանայման, առողջ և անվտանգ աշխատանքային պայմանների, հանգստի իրավունքի ապահովման վերաբերյալ իրագեկման աշխատանքների իրականացման անհրաժեշտություն</p>				
<p>11. Պարբերաբար կազմակերպել ոլորտային իրագեկումներ համայնքային բնակչության և աշխատողների հետ: Վերոշարադրյալ խնդիրների լուծման համար անհրաժեշտ է ձևավորել ոլորտային մասնագետների և փորձագետների խումբ օգտակար հանածոների պաշարների գնահատման Հայաստանում կիրառվող համակարգի ներդաշնակեցում՝ միջազգային ֆինանսական կազմակերպությունների և բորսաների կողմից ընդունելի հաշվետվողականության համակարգի ներդրմամբ</p>	<p>Աշխատանքային իրավունքների վերաբերյալ իրավագիտակցության մակարդակի բարձրացում մինչև 80 %</p>	<p>2025 թվականի մայիսի 1-ին տասնօրյակ</p>	<p>Տարածքային կառավարման և ենթակառուցվածքների նախարարություն, Շրջակա միջավայրի նախարարություն, Առողջապահության նախարարություն, Աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարություն,</p>	<p>ՀՀ պետական բյուջեի միջոցներ Դոնոր կազմակերպություններ Օրենքով չարգելված այլ միջոցներ</p>
<p>12. Պետական մակարդակով կազմակերպել և իրականացնել աշխատողների պարբերական վերապատրաստումներ՝ աղետալի իրավիճակներում գործելու պայմանների վերաբերյալ, կազմակերպել պարբերական հանդիպումներ կարիքների գնահատման համար</p>	<p>Աշխատանքային իրավունքների վերաբերյալ իրավագիտակցության մակարդակի բարձրացում մինչև 80 %</p>	<p>2025 թվականի մայիսի 1-ին տասնօրյակ Առնվազն տարին մեկ անգամ</p>	<p>Առողջապահական և աշխատանքի տեսչական մարմին Տեսչական մարմինների աշխատանքների համակարգման գրասենյակ</p>	
<p>13. Ապահովել իրավական մեխանիզմներ՝ աշխատողների իրավունքների պահպանման և բարձրաձայնման գործընթացը երաշխավորելու համար:</p>	<p>Աշխատանքային իրավունքների խախտումների նվազեցում 90%- ով</p>	<p>2026 թվականի դեկտեմբերի 1-ին տասնօրյակ</p>		
<p>14. Շրջակա միջավայրի վրա ազդեցության գնահատման և փորձաքննության մասին օրենքում սահմանել փորձաքննական եզրակացության մեջ առողջապահական, աշխատողների առողջ և անվտանգ աշխատանքային պայմանների ապահովման, օբյեկտների տեխնիկական անվտանգության, կլիմայի փոփոխության հնարավոր ազդեցության, ազդակիր բնակչության նկատմամբ հաշվետվողականության պահանջների ներառում</p>	<p>Աշխատանքային իրավունքների վերաբերյալ իրավագիտակցության մակարդակի բարձրացում մինչև 80 %</p>	<p>2024 թվականի դեկտեմբերի 1-ին տասնօրյակ</p>		

15. Ապահովել արհեստակցական ընկերությունների կայուն դերակատարությունը գործընթացին, Համագործակցության հուշագրի կնքում	Աշխատանքային իրավունքների խախտումների նվազեցում 90%- ով	2025 թվականի փետրվարի 1-ին տասնօրյակ		
16. Ապահովել ընդերքօգտագործողների և համայնքների մասնակցությունը ենթաօրենսդրական ակտերի մշակմանը, սահմանել վտանգների և ռիսկերի գնահատման միասնական մեթոդաբանություն	Կայուն և երաշխիքահեն իրավական համակարգի ձևավորում	2025 թվականի դեկտեմբերի 1-ին տասնօրյակ		

2.3. Խոցելի խմբերի ներգրավում

Խնդիր` Խոցելի խմբերի ներգրավվածության ապահովումը հանքարդյունաբերության համատեքստում

1. Ապահովել խոցելի խմբերի հանդեպ ընկերությունների կողմից քաղաքականության մշակում՝ ծրագրի նախագծման փուլում	Խոցելի խմբերի ներգրավման բարելավված ցուցանիշներ, ԲՍԿ կատարողականի բարելավում Հանքարդյունաբերության մեջ կանանց մասնակցության աճը նվազագույնը 40%-ով միջոցառման իրականացումից հինգ տարի անց Միջոցառման իրականացումից երկու տարի անց հանքարդյունահանող ընկերությունների 90%-ի կողմից իրականացված գենդերային/խոցելի խմբերի կորպորատիվ քաղաքականություններ:	2024 թվականի դեկտեմբերի 1-ին տասնօրյակ	Աշխատանքի և սոցիալական ապահովության նախարարություն, Շրջակա միջավայրի նախարարություն, Տարածքային կառավարման և ենթակառուցվածքների նախարարություն,	Հիմնական ծախսը՝ հանքարդյունահանող ընկերությունների կողմից
2. Ապահովել հանքարդյունաբերության ողջ ցիկլի ընթացքում խոցելի խմբերի հանդեպ հատուկ քաղաքականության կիրառում		2025 թվականի հունվարի 2-րդ տասնօրյակ		
3. Ապահովել խոցելի խմբերի և բոլոր շահագրգիռ կողմերի հետադարձ կապի հնարավորություն		2024 թվականի դեկտեմբերի 1-ին տասնօրյակ		
4. Ապահովել խոցելի խմբերի, այդ թվում՝ կանանց ներգրավման դինամիկ աճ		2027 թվականի հունվարի 2-րդ տասնօրյակ		

3. Շրջակա միջավայրի պահպանություն

3.1 Շրջակա միջավայրի պահպանություն և կառավարում

Խնդիր` Հայաստանում շրջակա միջավայրի պահպանության նպատակով հանքարդյունաբերության ոլորտի ռազմավարության և իրավական, նորմատիվային ու ինստիտուցիոնալ շրջանակի գնահատում

<p>1. Մեծացնել գործող կարգավորումների և պահանջների նկատմամբ հսկողությունը և ավելացնել դրա հետ կապված վերահսկող մարմինների կարողությունները, մասնավորապես՝</p> <ul style="list-style-type: none"> • Վերահսկող մարմինների աշխատակիցների համար կազմակերպել պարբերական վերապատրաստման դասընթացներ • Գնահատել տեխնիկական զինվածության մակարդակը և ապահովել անհրաժեշտ տեխնիկական միջոցներով 	<p>Վերահսկող մարմինների աշխատակազմի առնվազն 75% ունի անհրաժեշտ որակավորում և 80% տեխնիկական հագեցվածություն</p> <p>Բնապահպանական օրենսդրության պահանջների կատարման նկատմամբ վերահսկողական աշխատանքների արդյունավետության բարելավում 50%-ով</p> <p>Հանքարդյունահանող ընկերությունների կողմից հանքարդյունաբերության ոլորտը կարգավորող իրավական պահանջների, մասնավորապես՝ բնապահպանական օրենսդրության 90% պատշաճ իրականացում</p>	<p>2024 թվականի հուլիսի 1-ին տասնօրյակ</p> <p>Վերապատրաստումները առնվազն տարին մեկ անգամ</p>	<p>ՀՀ բնապահպանության և ընդերքի տեսչական մարմին</p> <p>Շրջակա միջավայրի նախարարություն, Տարածքային կառավարման և ենթակառուցվածքների նախարարություն</p>	<p>ՀՀ պետական բյուջեի միջոցներ</p> <p>Դոնոր կազմակերպություններ</p> <p>Օրենքով չարգելված այլ միջոցներ (ֆինանսական միջոցները անհրաժեշտ են միայն 1-ին կետի համար)</p>
<p>2. Սահմանել հանքարդյունահանման տարբեր փուլերում բնապահպանական և սոցիալական ռիսկերի գնահատման օրենսդրական պահանջ՝</p> <ul style="list-style-type: none"> • մշակել և (կամ) տեղայնացնել, ներդաշնակեցնել ռիսկերի գնահատման ուղեցույցներ ՀՀ համար • Սահմանել բարձր ռիսկերի համար կանխարգելման և (կամ) մեղմացման միջոցառումների կազմման և պարբերաբար վերանայման պահանջ 	<p>Բնապահպանական և սոցիալական ռիսկերի գնահատման գործող ուղեցույց/մեթոդաբանություն</p> <p>Ընդերքօգտագործման արդյունքում բնապահպանական և սոցիալական 70% ռիսկերի գնահատում և կառավարում (կանխարգելում և/կամ նվազեցում)՝ ներկայում իրականացվող 5-10% փոխարեն</p>	<p>2024 թվականի դեկտեմբերի 2-րդ տասնօրյակ</p>	<p>Շրջակա միջավայրի նախարարություն, Տարածքային կառավարման և ենթակառուցվածքների նախարարություն, Ներքին գործերի նախարարություն</p>	<p>ՀՀ պետական բյուջեի միջոցներ</p> <p>Դոնոր կազմակերպություններ</p> <p>Օրենքով չարգելված այլ միջոցներ</p>
<p>3. Հստակեցնել ընդերքօգտագործման տարբեր օբյեկտների սանիտարական գոտիները՝ վերագնահատել 1971թ. ՍՆ 245-71 նորմով սահմանված սանիտարական գոտիները՝ հաշվի առնելով ՀՀ ֆիզիկա-աշխարհագրական առանձնահատկությունները</p>	<p>Ընդերքօգտագործման տարբեր օբյեկտների համար հստակ սահմանված սանիտարական գոտիներ, ինչը հնարավորություն կտա ավելի ճշգրիտ գնահատել շրջակա միջավայրի վրա հնարավոր ազդեցությունները և սահմանել կանխարգելման/մեղմացման միջոցառումներ և արդյունավետ մշտադիտարկման ծրագրեր</p>	<p>2024 թվականի դեկտեմբերի 1-ին տասնօրյակ</p>	<p>Շրջակա միջավայրի նախարարություն, Տարածքային կառավարման և ենթակառուցվածքների նախարարություն, Առողջապահության նախարարություն</p> <p>Քաղաքաշինության կոմիտե</p>	<p>Դոնոր կազմակերպություններ</p> <p>Օրենքով չարգելված այլ միջոցներ</p>
<p>4. ՀՀ Կառավարության 29.07.2016 թ. նիստի N 29 արձանագրային որոշման հավելված 2-ի Օգտակար հանածոների արդյունահանման նպատակով երկրաբանական ուսումնասիրության և արդյունահանման իրավունքներ հայցելու համար</p>	<p>Շրջակա միջավայրի վրա ազդեցության հիմնական գնահատման համապարփակ հաշվետվություններ և հաշվետվությունների կազմման ընթացքում հանքարդյունահանող</p>	<p>2023 թվականի դեկտեմբերի 1-ին տասնօրյակ</p>	<p>Շրջակա միջավայրի նախարարություն</p>	<p>Լրացուցիչ ռեսուրսներ և ֆինանսավորում չի պահանջվում</p>

<p>ներկայացվող շրջակա միջավայրի վրա ազդեցության հիմնական գնահատման հաշվետվության կազմման ուղեցույցով սահմանված դրույթներին, ինչպես նաև հիմք ընդունելով միջազգային լավագույն փորձը, տալ պարտադիր կիրառման իրավական ակտի կարգավիճակ՝ հստակեցնելով արձանագրային որոշման մեջ նկարագրված մոտեցումները</p>	<p>ընկերությունների հայեցողական մոտեցման նվազեցում 90%-ով</p>			
<p>5. Մշակել ընթացակարգ՝ ՇՄԱԳ դրական եզրակացություն և ընդերքօգտագործման թույլտվություն ստանալուց հետո շրջակա միջավայրին առնչվող մնացած այլ թույլտվությունների (ջրօգտագործման և ջրահեռացման, մթնոլորտային օդ արտանետումների) փաթեթային կարգով ստացման համար (մանրամասն տե՛ս նաև նպատակ 11-ի 2-րդ միջոցառումը)</p>	<p>ՇՄԱԳ դրական եզրակացության և ընդերքօգտագործման թույլտվության հետ 100% ընդերքօգտագործողները կստանան նաև ջրօգտագործման և սահմանային թույլատրելի արտանետումների թույլտվություններ, ինչը կկրճատի ընդերքօգտագործման աշխատանքների մեկնարկի ժամանակը և լրացուցիչ ջանքերը նվաճ թույլտվություններն ստանալու համար</p> <p>80%-ով կնվազեցվեն այն դեպքերը, երբ ՇՄԱԳ դրական եզրակացություն և ընդերքօգտագործման թույլտվություն ստացած ընկերությունը չի իրականացում ստանձնած պարտավորությունները՝ ջրօգտագործման, ջրահեռացման և արտանետումների թույլտվություններ չունենալու պատճառով</p>	<p>2025 թվականի դեկտեմբերի 1-ին տասնօրյակ</p>	<p>Շրջակա միջավայրի նախարարություն Տարածքային կառավարման և ենթակառուցվածքների նախարարություն</p>	<p>Լրացուցիչ ռեսուրսներ և ֆինանսավորում չի պահանջվում</p>
<p>6. Մշակել մշտադիտարկումների կարգ՝ համաձայն ՄՖԿ ուղեցույցի և Բրիտանական Կոլումբիայի իշխանությունների (Կանադա) կողմից մշակված «Ջրի և օդի ելակետային մշտադիտարկման ուղեցույց հանքարդյունաբերության համար» ուղեցույց փաստաթղթի պահանջների</p>	<p>Միջազգային լավագույն փորձին համահունչ շրջակա միջավայրի մշտադիտարկումների կարգ, ինչը հնարավորություն կտա մշտադիտարկումներն իրականացնել առնվազն 70-80% արդյունավետությամբ, ներկայիս՝ 10-20% փոխարեն</p>	<p>2024 թվականի դեկտեմբերի 2-րդ տասնօրյակ</p>	<p>Շրջակա միջավայրի նախարարություն</p>	<p>«Ա պետական բյուջեի միջոցներ Դոնոր կազմակերպություններ Օրենքով չարգելված այլ միջոցներ</p>
<p>Խնդիր՝ Շրջակա միջավայրի վրա ազդեցության գործընթացի, հանրային քննարկումների ընթացակարգերի բարելավման անհրաժեշտություն</p>				
<p>1. Մշակել հանքարդյունաբերությունից ստացված օգուտների և վնասների հարաբերակցության՝ ծախս-օգուտ հաշվարկի վերլուծության մեթոդաբանություն՝ վնասի գնահատման միասնական մեթոդաբանության համատեքստում</p>	<p>ՇՄԱԳ գործընթացում հանքարդյունաբերության օգուտների և վնասների հաշվարկների ներառում Ընդերքօգտագործման իրավունքի տրամադրման ժամանակ հիմնավորված</p>	<p>2024 թվականի դեկտեմբերի 1-ին տասնօրյակ</p>	<p>Տարածքային կառավարման և ենթակառուցվածքների նախարարություն, Շրջակա միջավայրի</p>	<p>Դոնոր կազմակերպություններ</p>

	որոշումների կայացման արդյունավետության բարձրացում 80%-ով		Նախարարություն, Էկոնոմիկայի նախարարություն	Օրենքով չարգելված այլ միջոցներ
2. Մշակել կենսաբազմազանության վրա ազդեցության գնահատման մեթոդաբանություն/ուղեցույց	ՇՄԱԳ գործընթացում կենսաբազմազանության վրա հնարավոր ազդեցության իրական գնահատման որակի և արդյունավետության բարձրացում 70%-ով	2024 թվականի դեկտեմբերի 1-ին տասնօրյակ	Շրջակա միջավայրի նախարարություն՝ կենսաբազմազանության և ոլորտի ակադեմիական ինստիտուտների խորհրդատվությամբ	Դոնոր կազմակերպություններ Օրենքով չարգելված այլ միջոցներ
3. Մշակել ՇՄԱԳ գործընթացում համայնքների ընդգրկման վերաբերյալ ուղեցույց	Համայնքների իրական ներգրավվածության 90% ապահովում, ինչը հետագայում նաև հնարավորություն կտա այդ համայնքներին օգտվել հանքարդյունահանման արդյունքում համայնքների զարգացման և սոցիալական ծրագրերից	2024 թվականի դեկտեմբերի 1-ին տասնօրյակ	Շրջակա միջավայրի նախարարություն Տարածքային կառավարման և ենթակառուցվածքների նախարարություն,	Դոնոր կազմակերպություններ Օրենքով չարգելված այլ միջոցներ
4. ՇՄԱԳ գործընթացում ներառել էկոհամակարգային ծառայությունները՝ մշակելով էկոհամակարգային ծառայությունների գնահատման ուղեցույց	Ազդակիր համայնքներում ընդերքօգտագործման այլընտրանք հանդիսացող գործունեությունների 80% համապարփակ գնահատման հնարավորություն, ներկայիս 0% փոխարեն	2025 թվականի հուլիսի 1-ին տասնօրյակ	Շրջակա միջավայրի նախարարություն	Դոնոր կազմակերպություններ Օրենքով չարգելված այլ միջոցներ
5. Մշակել ուղեցույց ՇՄԱԳ գործընթացում շրջակա միջավայրի բաղադրիչների (հող, օդ, ջուր, կենսաբազմազանություն և այլն) ելակետային տվյալների հավաքման և վերլուծման համար	Շրջակա միջավայրի ելակետային տվյալների 70-80% համապարփակ հավաքում և վերլուծության իրականացում՝ 80%-ով նվազեցնելով ընդերքօգտագործող ընկերությունների հայեցողությամբ իրականացվող գործընթացները	2024 թվականի սեպտեմբերի 1-ին տասնօրյակ	Շրջակա միջավայրի նախարարություն	Դոնոր կազմակերպություններ Օրենքով չարգելված այլ միջոցներ
6. Սահմանել ուղեցույց նախագծային այն փոփոխությունների համար, որոնք ենթակա են ՇՄԱԳ գործընթացի	Հանքարդյունահանող ընկերությունը 90% կազատվի ոչ էական արտադրական փոփոխությունների դեպքում ամբողջական ՇՄԱԳ գործընթացից 30% կնվազի ծանրաբեռնվածությունը շրջակա միջավայրի վրա ազդեցության գնահատում և փորձաքննություն իրականացնող և այդ գործընթացին առնչություն ունեցող պետական լիազոր մարմինների ծանրաբեռնվածությունը, ինչի արդյունքում հնարավոր կլինի նաև իրականացնել առկա ռեսուրսների օպտիմալ բաշխում	2024 թվականի սեպտեմբերի 1-ին տասնօրյակ	Շրջակա միջավայրի նախարարություն	ՀՀ պետական բյուջեի միջոցներ Դոնոր կազմակերպություններ Օրենքով չարգելված այլ միջոցներ

<p>7. Սահմանել առանձին ընթացակարգեր և գործունեության կատեգորիաներ մետաղական, պինդ ոչ մետաղական և հանքային ջրերի ՇՄԱԳ գործընթացների համար</p>	<p>Ըստ շրջակա միջավայրի վրա ունեցած ազդեցության աստիճանի ընթացակարգերի 100% տարբերակում և պարզեցում ՇՄԱԳ իրականացնող և այդ գործընթացին առնչություն ունեցող պետական լիազոր մարմինների 60% ռեսուրսների խնայում և օպտիմալ բաշխում</p>	<p>2024 թվականի հունվարի 3-րդ տասնօրյակ</p>	<p>Շրջակա միջավայրի նախարարություն</p>	<p>Լրացուցիչ ռեսուրսներ և ֆինանսավորում չի պահանջվում</p>
<p>8. Մեծացնել ՇՄԱԳ փորձաքննություն իրականացնող լիազոր մարմնի կարողությունները՝</p> <ul style="list-style-type: none"> • ոլորտային բարձր որակավորում ունեցող մասնագետների ներգրավում • Առկա մասնագետների վերապատրաստում՝ հաշվի առնելով ռազմավարությամբ սահմանված փոփոխությունները 	<p>ՇՄԱԳ հաշվետվությունների փորձաքննության իրականացման որակի և արդյունավետության բարձրացում 80% և ՇՄԱԳ թե դրական և թե բացասական եզրակացություններից հանրության և ընդերքօգտագործողների դժգոհության նվազում 60%-ով</p>	<p>2024 թվականի հուլիսի 1-ին տասնօրյակ</p> <p>Մասնագետների վերապատրաստում՝ առնվազն տարին մեկ անգամ</p>	<p>Շրջակա միջավայրի նախարարություն</p>	<p>Նոր մասնագետների ներգրավում՝ ներկայում սահմանված աշխատավարձի չափով</p> <p><< պետական բյուջեի միջոցներ</p>
<p>3.2. Շրջակա միջավայրի պահպանության և երկարաժամկետ հողօգտագործման համատեքստում հանքերի պատշաճ փակման և այլ խախտված տարածքների, ներառյալ՝ ընդերքօգտագործման թափոնների պատշաճ վերականգնման և ռեկուլտիվացիայի ապահովում</p>				
<p>Խնդիր՝ Երկարաժամկետ նախագծերի դեպքում ռեկուլտիվացիոն աշխատանքների ողջ ծավալը վերջում թողնելու և դիսկերի կառավարման խնդիրներից խուսափելու նպատակով արդեն չջահագործվող հատվածների համար ընթացիկ ռեկուլտիվացիոն աշխատանքների և դրանց իրականացման պլան-ժամանակացույցի վերանայման պահանջի, այդ աշխատանքների իրականացման համար անհրաժեշտ ֆինանսական միջոցների վերահաշվարկների իրականացման ժամկետների և մեթոդների սահմանման անհրաժեշտություն</p>				
<p>1. Մշակել միջազգային լավագույն փորձին համահունչ հանքերի փակման ծրագրերի կազմման ուղեցույց՝ հաշվի առնելով << առանձնահատկությունները, որը կներառի փակումից հետո հանքի և/կամ ընդերքօգտագործման թափոնների օբյեկտների կայունության գնահատման պարտադիր պահանջ</p>	<p>Միջազգային փորձին համահունչ հանքի փակման ծրագրի կազմման ուղեցույցի պարտադիր կիրառություն</p> <p><անքի փակման ուղեցույցի կիրառման դեպքում հանքի փակման ծրագրերի 90%-ի համապատասխանություն միջազգային ընդունված չափորոշիչներին</p> <p><անքի փակման ծրագրի ուղեցույցով կազմված փակման ծրագրերի իրականացման դեպքում հանքերի և ընդերքօգտագործման թափոնների օբյեկտների շրջակա միջավայրի և մարդկանց առողջության վրա ունեցած ազդեցության 80% նվազում</p>	<p>2024 թվականի մայիսի 1-ին տասնօրյակ</p>	<p>Շրջակա միջավայրի նախարարություն, Տարածքային կառավարման և ենթակառուցվածքների նախարարություն</p>	<p>Դոնոր կազմակերպություններ Օրենքով չարգելված այլ միջոցներ</p>

<p>2. Իրականացնել փակված/չգործող հանքերի և լքված/տիրազուրկ ընդերքօգտագործման թափոնների բնապահպանական ազդեցությունների գնահատում և առավել խնդրահարույց կետերի (hot-spot-ների) հստակեցում և համապատասխան հաշվետվության կազմում, որը պարտադիր կերպով կներառի բացահայտված ազդեցությունների մեղմացման և երկարաժամկետ հողօգտագործման ենթատեքստում տարածքների վերականգնման միջոցառումներ</p>	<p>Առավել խնդրահարույց փակված/չգործող հանքերի և լքված/տիրազուրկ ընդերքօգտագործման թափոնների օբյեկտների ռետեսորի ստեղծում, որի հիման վրա հնարավոր կլինի մշակել 80% տարածքների վերականգնման և/կամ ազդեցությունների նվազեցման գործողությունների ծրագիր</p>	<p>2025 թվականի հուլիսի 1-ին տասնօրյակ</p> <p>Սույն բաժնի 1-ին միջոցառման իրականացումից հետո</p>	<p>Շրջակա միջավայրի նախարարություն, Տարածքային կառավարման և ենթակառուցվածքների նախարարություն</p>	<p>ՀՀ պետական բյուջեի միջոցներ Դոնոր կազմակերպություններ Օրենքով չարգելված այլ միջոցներ</p>
<p>3. Մշակել ֆինանսական աղբյուրների հայթայթման և ըստ առաջնահերթության 2-րդ կետում նշված հանքավայրերի փակման և տարածքների վերականգնման ծրագիր</p>	<p>Փակված/չգործող 100% հանքերի և լքված/տիրազուրկ ընդերքօգտագործման թափոնների համար կստեղծվեն կառավարման մեխանիզմներ և կարգավորումներ, իսկ վերականգնված տարածքների 70%-ի համար կստեղծվեն երկարաժամկետ այլընտրանքային հողօգտագործման հնարավորություններ</p> <p>Փակված օբյեկտների երկարաժամկետ, շուրջ 80% կայունության ապահովում</p> <p>Ժառանգություն մնացած 80% խախտված տարածքների վերականգնում</p> <p>Շրջակա միջավայրի և մարդկանց առողջության վրա շարունակական բացասական ազդեցության 80% նվազեցում</p> <p>Հանրության բացասական վերաբերմունքի 70% փոփոխություն և պետության հանդեպ վստահության ավելացում</p>	<p>2026 թվականի դեկտեմբերի 1-ին տասնօրյակ</p> <p>Սույն բաժնի 1-ին և 2-րդ միջոցառումների իրականացումից հետո</p>	<p>Շրջակա միջավայրի նախարարություն Տարածքային կառավարման և ենթակառուցվածքների նախարարություն,</p>	<p>Լրացուցիչ ռեսուրսներ և ֆինանսավորում չի պահանջվում</p>
<p>4. Սահմանել միջազգային փորձին համահունչ ջրերի մաքրման համակարգերի ներդրման պահանջ ոչ միայն փակված/չգործող հանքավայրերի ու լքված/տիրազուրկ ընդերքօգտագործման թափոնների, այլև գործողների տարածքների բնապահպանական բացասական ազդեցության չեզոքացման համար, օրինակ՝ passive treatment</p>	<p>Ջրային արտահոսքերով շրջակա միջավայրի աղտոտման և մարդկանց առողջության վրա հնարավոր բացասական ազդեցության նվազեցում 60-70%</p>	<p>2024 թվականի դեկտեմբերի 1-ին տասնօրյակ</p>	<p>Շրջակա միջավայրի նախարարություն</p>	<p>Լրացուցիչ ռեսուրսներ և ֆինանսավորում չի պահանջվում</p>

<p>systems, հատկապես թթվային դրենաժի ներուժ ունեցող հանքավայրերի համար</p>	<p>Հանրության բացասական վերաբերմունքի 70% փոփոխություն և պետության հանդեպ վստահության ավելացում</p>			
<p>5. Հանքի շահագործման ընթացքում դիտարկել ընդերքօգտագործման թափոնների օբյեկտների երկարաժամկետ տեղադրման տարածքների աստիճանական (փուլային) ռեկուլտիվացիան և ստեղծել կարողություններ փուլային ռեկուլտիվացիայի պատշաճ իրականացման նկատմամբ վերահսկողության համար</p>	<p>Ընդերքօգտագործման թափոնների օբյեկտների երկարաժամկետ տեղադրման տարածքների ռեկուլտիվացիայի ամբողջ ծավալը շահագործման ավարտին թողնելու և արդյունքում ոչ պատշաճ ռեկուլտիվացիայի ռիսկի նվազեցում՝ 60%</p> <p>Վերահսկող մարմինների կողմից ռեկուլտիվացման աշխատանքների պատշաճ կատարման նկատմամբ վերահսկողության արդյունավետության բարձրացում 80%</p> <p>Ոչ պատշաճ իրականացված ռեկուլտիվացիոն աշխատանքների շտկման համար թե լիազոր մարմնի և թե ընդերքօգտագործողի մոտ բավարար ժամանակի առկայություն</p>	<p>Ընդերքօգտագործման պայմանագրերի օրինակելի ձևերում անհրաժեշտ փոփոխություններ</p> <p>2024 թվականի դեկտեմբերի 1-ին տասնօրյակ</p> <p>Կարողություններ ի զարգացում՝ 2025 թվականի հուլիսի 1-ին տասնօրյակ</p>	<p>Տարածքային կառավարման և ենթակառուցվածքների նախարարություն, Բնապահպանության և ընդերքի տեսչական մարմին</p>	<p>Լրացուցիչ ռեսուրսներ և ֆինանսավորում չի պահանջվում</p>
<p>6. Ստեղծել մեխանիզմներ ՀՀ Կառավարության և ներկայում գործող ընդերքօգտագործող կազմակերպությունների միջև համագործակցության համար՝ ձևավորելով համատեղ աշխատանքային խումբ և սահմանել սույն ռազմավարությամբ նախատեսվող փոփոխությունների իրականացման ժամանակացույց և չափորոշիչներ</p>	<p>Ռազմավարությամբ նախատեսվող փոփոխությունների իրականացման իրատեսական ժամանակացույցի և չափորոշիչների սահմանում՝ հաշվի առնելով սահմանվող պահանջների իրականացման տեխնիկական և ֆինանսական ռեսուրսները</p>	<p>2024 թվականի հունիսի 1-ին տասնօրյակ</p>	<p>Տարածքային կառավարման և ենթակառուցվածքների նախարարություն, Շրջակա միջավայրի նախարարություն, հանքարդյունահանող ընկերություններ</p>	<p>Լրացուցիչ ռեսուրսներ և ֆինանսավորում չի պահանջվում</p>
<p>7. Մշակել առանձին ուղենիշեր/ուղեցույցներ ստորգետնյա և բաց եղանակով շահագործվող հանքերի փակման և տարածքների վերականգնման համար</p>	<p>Ստորգետնյա և բաց եղանակով շահագործվող հանքերի փակման և տարածքների վերականգնման համար հստակ մեխանիզմների և ուղենիշային սկզբունքների սահմանում՝ 80% նվազեցնելով փակման պահանջների նկատմամբ հայեցողական մոտեցումը</p>	<p>2025 թվականի դեկտեմբերի 1-ին տասնօրյակ</p>	<p>Շրջակա միջավայրի նախարարություն, Տարածքային կառավարման և ենթակառուցվածքների նախարարություն</p>	<p>ՀՀ պետական բյուջեի միջոցներ Դոնոր կազմակերպություններ Օրենքով չարգելված այլ միջոցներ</p>

<p>8. Ստեղծել հնարավորություն ժառանգություն մնացած (լքված) հանքերի և ընդերքօգտագործման թափոնների համաֆինանսավորմամբ (պետություն-մասնավոր ընկերություն) մաքրելու և (կամ) վերամշակելու համար</p> <ul style="list-style-type: none"> Գնահատել ընդերքօգտագործման թափոնների (մասնավորապես՝ պոչանքների) վերամշակման նպատակահարմարությունը՝ ելնելով ընդերքօգտագործման թափոններում առկա օգտակար բաղադրիչների պարունակությունից՝ հաշվի առնելով նոր պոչամբարի համար համապատասխան մակերեսով լրացուցիչ տարածքի հատկացման անհրաժեշտությունը: Գնահատել լքված/տիրազուրկ պոչամբարներում առկա պոչանքների պարունակությունը՝ որպես պոտենցիալ ակտիվներ՝ թափոններից տարբերակելու ենթատեքստում Կազմել վերամշակման ենթակա ընդերքօգտագործման թափոնների օբյեկտների ռեեստր ըստ վերամշակման առաջնահերթության Իրականացնել ծախս-օգուտ վերլուծություն առկա պոչամբարների բնապահպանական իրավիճակի բարելավման և նոր ստեղծվող պոչամբարի բնապահպանական և գետտեխնիկական բարձր չափանիշների ապահովման ենթատեքստում ՇՄԱԳ գործընթացում սահմանել պոչամբարի կայունության գնահատման պահանջ՝ դրա վերամշակման ընթացքում պոչանքի «արդյունահանման տեխնոլոգիայի» ընտրության վերաբերյալ որոշման կայացման համար 	<p>Ընդերքօգտագործման թափոններում առկա օգտակար բաղադրիչների կորզվող քանակի ավելացում 60%</p> <p>Բնապահպանական տեսակետից աղետալի վիճակում գտնվող ընդերքօգտագործման թափոնների օբյեկտների տարածքների 90% պատշաճ ռեկուլտիվացիա և վերականգնում՝ երկարաժամկետ հեռանկարում 70% տարածքների այլընտրանքային նպատակներով օգտագործման համար</p> <p>Հողային շերտի խախտման ենթակա տարածքի հնարավոր կրկնապատկում</p>	<p>2025 թվականի դեկտեմբերի 1-ին տասնօրյակ</p>	<p>Տարածքային կառավարման և ենթակառուցվածքների նախարարություն, Շրջակա միջավայրի նախարարություն, Պետական եկամուտների կոմիտե</p>	<p>Լրացուցիչ ռեսուրսներ և ֆինանսավորում չի պահանջվում</p>
<p>Խնդիր՝ Ֆինանսական ապահովագրություն և այլ մեխանիզմների մշակման անհրաժեշտություն ոլորտին առնչվող բացասական ազդեցությունների կանխարգելման և վնասի փոխհատուցման համատեքստում</p>				
<p>9. Իրականացնել ֆինանսական երաշխիքների հիմնարար սկզբունքների իմպլեմենտացում և</p>	<p>Կայուն ֆինանսական երաշխիքային համակարգի ձևավորում, որը կայունություն</p>	<p>2025 թվականի դեկտեմբերի 1-ին տասնօրյակ</p>	<p>Տարածքային կառավարման և ենթակառուցվածքների</p>	<p>Լրացուցիչ ռեսուրսներ և ֆինանսավորում չի պահանջվում</p>

ամրագրել ոլորտային միջազգային չափանիշները օրենսդրական մակարդակով	կաղերի նաև ընդերքօգտագործման ոլորտին, հետևաբար նաև տնտեսությանը		Նախարարություն, Շրջակա միջավայրի նախարարություն,	
10. Ներդնել ընթացիկ ռեկոլտիվացիայի և փակման միասնական երաշխիքային համակարգ	Շրջակա միջավայրի վրա բացասական ազդեցության նվազեցում և կայուն ֆինանսական երաշխիքային համակարգի ձևավորում:	2025 թվականի դեկտեմբերի 1-ին տասնօրյակ		
11. Օրենսդրությամբ ամրագրել ֆինանսական երաշխիքների ապահովման գործընթացը՝ ներառյալ սուբյեկտները, անհրաժեշտ պայմանները և վճարման դեպքերը	Հանքի փակման արդյունքում օգտագործված տարածքների շարունակական պիտանելիություն բնապահպանական տեսանկյունից, ընդերքօգտագործողների իրավունքների պաշտպանություն հնարավոր չարաշահումներից	2025 թվականի դեկտեմբերի 1-ին տասնօրյակ		
12. Վերանայել փակման ծրագրերի պահանջները (հիմքեր, սուբյեկտներ, պայմանները)	Շրջակա միջավայրի վրա բացասական ազդեցության նվազեցում և կայուն ֆինանսական երաշխիքային համակարգի ձևավորում:	2024 թվականի դեկտեմբերի 1-ին տասնօրյակ		
3.3. Կրթության, գիտության, շրջակա միջավայրի պահպանության և ֆինանսատնտեսական ոլորտների հետ համակարգված համագործակցություն				
Խնդիր՝ Մասնագիտական կարողությունների զարգացում և կրթություն				
1. Ներդնել պետական համակարգի կարողությունների զարգացման ծրագրեր՝ ընդերքաբանական, տեխնիկական անվտանգության և շրջակա միջավայրի վրա ազդեցության գնահատման և փորձաքննությունների, տեսչական, պետական վերահսկողության հնարավորությունների՝ մասնագետների վերապատրաստմամբ, նոր տեխնոլոգիաների ներդրմամբ, լաբորատոր և տեխնիկական այլ սարքավորումների հագեցվածության ապահովմամբ	Մշտական և կայուն կապի ապահովում հանքարդյունաբերության ոլորտի լիազոր մարմնի և ՀՀ գիտությունների ազգային ակադեմիայի, հանքարդյունաբերական ոլորտի ընկերությունների ասոցիացիաների, միջազգային կազմակերպությունների միջև: Համալսարանական ծրագրերի՝ հանքարդյունաբերության ոլորտի կայուն զարգացման հայեցակարգի հիման վրա ծրագրերի մշակում: Երկրի մասին գիտությունների, ընդերքաբանության և հանքարդյունաբերության ոլորտների համապատասխան մասնագիտությունների որակավորումների ոլորտային շրջանակների մշակում:	2026 թվականի հունիսի 1-ին տասնօրյակ	Տարածքային կառավարման և ենթակառուցվածքների նախարարություն, Շրջակա միջավայրի նախարարություն, Կրթության, գիտության, մշակույթի և սպորտի նախարարություն	Լրացուցիչ ռեսուրսներ և ֆինանսավորում չի պահանջվում
2. Ցուցաբերել աջակցություն կրթական համակարգում ըստ պահանջարկի ոլորտային մասնագետների պատրաստման հիմնահարցերին	Բարձրագույն ուսումնական հաստատությունների, Գիտությունների ազգային ակադեմիայի հետ գիտագործնական, գիտելիքի, փորձի, հմտությունների փոխանակման, մասնագիտական հանձնաժողովների ստեղծման և այլ ուղղություններով համագործակցության հուշագրերի կնքում:			
3. Զարգացնել համագործակցության ուղղությունները հանքարդյունաբերության ոլորտի լիազոր մարմնի և ՀՀ գիտությունների ազգային ակադեմիայի, հանքարդյունաբերական ոլորտի ընկերությունների ասոցիացիաների, միջազգային կազմակերպությունների միջև՝ ոլորտային իրավական ակտերի մշակման գործընթացում գիտական ներուժի օգտագործման, ոլորտային				

<p>մանազետների, ուսանողների և ընդերքօգտագործողների միջև համագործակցության հարթակի ստեղծման նպատակով</p>	<p>Հայերեն թարգմանությամբ միջազգային հետազոտությունների և ստանդարտների գրադարանի ստեղծում Միջազգային համալսարանների հետ համագործակցության հուշագրերի ստորագրում: Մոնիտորինգի և վերահսկողության որակի բարելավում գործունեության բոլոր ոլորտներում՝ շրջակա միջավայր, համայնքային հարաբերություններ, պոչամբարների անվտանգություն, առողջություն, աշխատանքային իրավունքներ և այլն:</p>			
---	---	--	--	--

ՈԱԶՄԱՎԱՐԱԿԱՆ ՆՊԱՏԱԿ 3. Հանքարդյունաբերության ոլորտում միջազգային ստանդարտների և մոտեցումների կիրառում

Թիրախային ուղղություն 3.1. Հանքարդյունաբերության, շրջակա միջավայրի պահպանության և կայուն զարգացման միջազգային ստանդարտների կիրառում և արդյունավետ մոդելի մշակում

1. Պոչամբարների անվտանգ կառավարման ապահովում
Խնդիր՝ Պոչամբարների կառավարման և արտակարգ իրավիճակներում գործելու պլանների պահանջի, օբյեկտների սպասարկման համար պատասխանատուների պահանջի սահմանման հիմնախնդիրներ, արտադրական վտանգավոր օբյեկտների ցանկում ընդգրկման հարցը

<p>1. Հիդրոտեխնիկական կառուցվածքների (այդ թվում պոչամբարների) նախագծման, կառուցման, վերակառուցման, քանդման/ապամոնտաժման, կոնսերվացման նորմատիվ պահանջները համալրել նորագույն տեխնոլոգիական լուծումներով՝ միջազգային փորձի ուսումնասիրության արդյունքների համաձայն: Նախագծերին ներկայացվող նվազագույն պահանջներում սահմանել, որ պոչամբարային տնտեսության վերջնական փակումը կիրականացվի ընդերքօգտագործողի կողմից, վերջինիս ներկայացրած ֆինանսական երաշխիքների միջոցներով:</p>	<p>Պոչամբարների պատվարների կայունության մեծացում, անհրաժեշտ երկրաշարժադիմացկունության (սեյսմակայունության) մակարդակի բարձրացում, հնարավոր փլուզումներից խուսափում և ռիսկերի կառավարում: Շրջակա միջավայրի վրա բացասական ազդեցության նվազեցում՝</p> <ul style="list-style-type: none"> • պարտադիր մոնիտորինգային համակարգի ներդրում, • շրջանառու ջրամատակարարման և վթարային թողքերի համակարգերի ներդրում, • մակերևութային և տեխնիկական ջրերի հստակ տարանջատում և դրանց միախառնման բացառում, 	<p>2026 թվականի դեկտեմբերի 1-ին տասնօրյակ Վերապատրաստումները պարբերաբար կատարվող գործընթացներ են</p>	<p>Տարածքային կառավարման և ենթակառուցվածքների նախարարություն, Քաղաքաշինության կոմիտե, Շրջակա միջավայրի նախարարություն, Ներքին գործերի նախարարություն</p>	<p>ՀՀ պետական բյուջեի միջոցներ Դոնոր կազմակերպություններ Օրենքով չարգելված այլ միջոցներ</p>
---	---	--	--	---

	<p>Հանրային վստահության մթնոլորտի աստիճանաբար բարելավում՝</p> <ul style="list-style-type: none"> • շահագրգիռ կողմերին պարբերական տեղեկատվության տրամադրում պոչամբարի շահագործման և շրջակա միջավայրի վրա բացասական ազդեցության նվազեցման քայլերի և դրանց արդյունքների վերաբերյալ: 			
<p>2. 1-ին կետով սահմանված նորմատիվ իրավական փաստաթղթերում սահմանել անցումային ժամանակահատված՝ գործող պոչամբարների անվտանգությանն ուղղված միջոցառումները սահմանված նորմերին համապատասխանեցնելու համար:</p> <p>3. Նոր ենթաօրենսդրական իրավական ակտի մշակում. մշակել, տեղայնացնել, ներդաշնակեցնել դիսկերի գնահատման ուղեցույցներ ՀՀ համար:</p>	<p>Պոչամբարներ շահագործողների, պետական լիազոր և վերահսկող մարմինների կողմից սահմանված նորմերի իրականացման և դրանց վերահսկման համար բավարար ժամանակի տնօրինում՝</p> <ul style="list-style-type: none"> • պոչամբարների նախագծային, շահագործական մոնիտորինգային ամբողջական փաթեթների տիրապետում և դրանց պարբերական թարմացում, <p>Լիազորությունների սահմաններում պոչամբարների կառավարման մասնակցություն:</p>	<p>2030 թվականի դեկտեմբերի 1-ին տասնօրյակ Կախված պոչամբարների կարգից սահմանվում է իրավական ակտերի կազմման ընթացքում</p>	<p>Տարածքային կառավարման և ենթակառուցվածքների նախարարություն, Քաղաքաշինության կոմիտե, Շրջակա միջավայրի նախարարություն, Ներքին գործերի նախարարություն</p>	<p>ՀՀ պետական բյուջեի միջոցներ Դոնոր կազմակերպություններ Օրենքով չարգելված այլ միջոցներ</p>

Թիրախային ուղղություն 3.2. Ներդրումային միջավայրի բարելավում

1. Հաշվետվողականության և թափանցիկության խթանում

Խնդիր՝ Թափանցիկության ու հաշվետվողականության, կորպորատիվ վարքագծի բարելավում

<p>1. Ապահովել նոր և գործող հանքերի ՇՄԱԳ փաստաթղթերի լիարժեք թափանցիկությունը</p>	<p>Ընկերությունների գործունեության և ԲՍԿ բոլոր ուղղություններով գործողությունների և իրավիճակի մասին տեղեկատվության բացահայտման ընդլայնում Ոլորտում կոռուպցիոն, բնապահպանական, մարդու իրավունքների խախտման ռիսկերի նվազեցում՝ պայմանավորված հաշվետվողականության և թափանցիկության հիման վրա բազմակողմանի մոնիթորինգի ենթակա տվյալների առկայությամբ և</p>	<p>2024 թվականի հունիսի 1-ին տասնօրյակ</p>	<p>Շրջակա միջավայրի նախարարություն, Տարածքային կառավարման և ենթակառուցվածքների նախարարություն</p>	<p>Հիմնական ծախսը՝ հանքարդյունահանող ընկերությունների կողմից</p>
<p>2. Սահմանել երրորդ կողմի աուդիտի մեխանիզմի կիրառում</p>		<p>2027 թվականի հունվարի 2-րդ տասնօրյակ</p>		
<p>3. Պետական կառույցներին տրամադրվող հաշվետվությունների տրամադրման (ԱՃԹՆ և այլ հաշվետվությունների) և հրապարակայնության թափանցիկության ապահովում</p>		<p>2024 թվականի դեկտեմբերի 1-ին տասնօրյակ</p>		

4. Ապահովել ընկերության կողմից համայնքներում իրականացվող ծրագրերի երկկողմանի թափանցիկություն	պետական ու հանրային վերահսկողության մակարդակի բարձրացմամբ, ինչպես նաև ներդրումային գրավչության բարձրացում Հանքարդյունահանող ընկերությունների 70%-ը, որոնց համար կիրառելի են հաշվետվողականության պահանջները, ստանդարտների ներդրումից հետո երեք տարվա ընթացքում ամբողջությամբ կհամապատասխանեն հաշվետվողականության և թափանցիկության միջազգային ստանդարտների պահանջներին:	2024 թվականի դեկտեմբերի 1-ին տասնօրյակ		
5. Ապահովել ընկերությունների հանրային տեղեկատվության հարթակի առկայություն		2024 թվականի դեկտեմբերի 1-ին տասնօրյակ		
6. Ապահովել ԲՍԿ բոլոր տվյալների հրապարակայնությունը ընկերությունների կայքերում		2025 թվականի հունվարի 2-րդ տասնօրյակ		
7. Սահմանել ԲՍԿ զեկույցների պարտադիր պահանջ		2025 թվականի հունվարի 2-րդ տասնօրյակ		
8. Սահմանել Միջազգային բնապահպանական, սոցիալական և կլիմայի փոփոխության զեկույցների ներդրման պահանջ		2027 թվականի հունվարի 2-րդ տասնօրյակ		
2. Կայուն, կանխատեսելի և գրավիչ ներդրումային միջավայրի ձևավորում				
Խնդիր՝ Ներդրումային գրավիչ միջավայրի ձևավորում հարակից իրավունքների տրամադրման գործընթացի պարզեցման և միմյանց միջև կապերի ստեղծման միջոցով (հողօգտագործման, ջրօգտագործման, արտանետումների իրավունք և այլն)				
1. Ներդաշնակեցնել պետական մարմինների գործունեությունը՝ ներդնելով իրավունքների միաժամանակյա տրամադրման ինստիտուտ՝ օրենսդրական մակարդակով	Ներդրումային գրավիչ միջավայրի ձևավորում	2025 թվականի դեկտեմբերի 1-ին տասնօրյակ	Տարածքային կառավարման և ենթակառուցվածքների նախարարություն	Լրացուցիչ ռեսուրսներ և ֆինանսավորում չի պահանջվում
2. Ներդնել հարակից ոլորտներում համալիր իրավունքների ձեռք բերման պարզեցված գործընթաց՝ հաշվի առնելով այն, որ ողջ տեղեկատվությունը գնահատվում է ՇՄԱԳ փորձաքննության շրջանակներում	Գործընթացի թեթևացում՝ հիմնական բեռը դնելով ՇՄԱԳ փորձաքննության ընթացակարգի վրա	2025 թվականի դեկտեմբերի 1-ին տասնօրյակ		
3. Դիտարկել մեկ մարմնի կողմից նշված իրավունքների տրամադրման հնարավորությունը ընդերքօգտագործման իրավունքի հետ միաժամանակ	Պետական միասնական կայուն ոլորտային փոխգործակցող համակարգի ձևավորում	2025 թվականի դեկտեմբերի 1-ին տասնօրյակ		
4. Ներդաշնակեցնել հարակից ոլորտներում տրամադրվող թույլտվությունների ժամկետները ընդերքօգտագործման թույլտվության ժամկետների հետ	Կապահովվի ընդերքօգտագործման՝ ժամկետներում իրականացումը, ինչպես նաև ընդերքօգտագործողների և սեփականատերերի իրավունքների միաժամանակյա պահպանումը:	2025 թվականի դեկտեմբերի 1-ին տասնօրյակ		
5. ՇՄԱԳ փորձաքննության գնահատման հարցերի շրջանակը ընդլայնել՝ համապարփակ կերպով գնահատելով նաև ջրօգտագործման և	Գործընթացի թեթևացում՝ հիմնական բեռը դնելով ՇՄԱԳ փորձաքննության ընթացակարգի վրա	2025 թվականի դեկտեմբերի 1-ին տասնօրյակ		

արտանետումների թույլտվության տրամադրման հարցը				
6. Նախատեսել հստակ երաշխիքներ՝ սեփականատերերի խախտված իրավունքների վերականգման համար	Կիրականացվի կողմերի իրավունքների միաժամանակյա պահպանության իրականացման ապահովում	2025 թվականի դեկտեմբերի 1-ին տասնօրյակ		
7. Ջրային օրենսգրքով նախատեսված գնահատման ընդհանուր չափանիշների հիման վրա մշակել այն դեպքերը, երբ ընդերքօգտագործման շրջանակներում ջրօգտագործման իրավունքից օգտվելու ընկերության իրավունքը կարող է սահմանափակվել	Կապահովվի ջրօգտագործման իրավունքի իրացումը՝ առանց չարաշահումների:	2025 թվականի դեկտեմբերի 1-ին տասնօրյակ		
8. Սահմանել այն բացառիկ դեպքերը, երբ հարակից իրավունքների տրամադրումը, պայմանավորված ռիսկայնության բարձր մակարդակով, կիրականացվի ընդհանուր ընթացակարգով	Կապահովվեն բոլոր կողմերի իրավունքները, պետության ռեսուրսների պահպանումը	2025 թվականի դեկտեմբերի 1-ին տասնօրյակ		
9. Նախատեսել մերժման հիմքերը և գործընթացը	Կսահմանվի իրավունքների չարաշահումները զսպող գործիքակազմ:	2025 թվականի դեկտեմբերի 1-ին տասնօրյակ		
10. Նոր ներդրումներ ներգրավելու, կորպորատիվ կառավարումն ամրապնդելու նպատակով միջազգային ֆոնդային բորսաներում ցուցակվելու խթանների ստեղծման նպատակով ուսումնասիրության իրականացում և միջոցառումների ծրագրի ներկայացում:	Կստեղծվեն հավելյալ խթաններ միջազգային ֆոնդային բորսաներում ցուցակվելու համար, կբարձրանա կորպորատիվ կառավարման մշակույթը և նոր ներդրումների ներգրավման արդյունավետությունը:	2024 թվականի դեկտեմբերի 2-րդ տասնօրյակ	Էկոնոմիկայի նախարարություն, Տարածքային կառավարման և ենթակառուցվածքների նախարարություն	Լրացուցիչ ռեսուրսներ և ֆինանսավորում չի պահանջվում
Թիրախային ուղղություն 3.3. Արդյունավետ վերահսկողություն ու ընդերքօգտագործման իրավունքների տրամադրման արդար և արդյունավետ համակարգի կիրառում				
<p>Հողօգտագործման իրավունքի տրամադրման և հողերի ձեռքբերման գործընթացների և գործիքակազմի պարզեցում, ինչպես նաև հողօգտագործման և ընդերքօգտագործման գործընթացների ներդաշնակեցում</p> <p>Խնդիր 1. Հանրային և մասնավոր շահի հավասարակշռումը ընդերքօգտագործման համար հողային իրավունքների շրջանակում</p>				
1. Ներդնել հողօգտագործման և ընդերքօգտագործման ոլորտում իրավական ներդաշնակ կարգավորումների գործիքակազմ և իրավունքների համալիրի միաժամանակյա տրամադրման մեխանիզմ՝ ուղղված ընկերություն-պետություն-համայնք-սեփականատեր համագործակցության շրջանակներում առկա խնդիրների լուծմանը:	<p>Ընդերքօգտագործման և հողօգտագործման իրավունքների տրամադրման ներդաշնակ համակարգի առկայություն՝ մեկ պատուհանի սկզբունքով:</p> <p>Հողի նկատմամբ սեփականության իրավունքի սուբյեկտից (մասնավոր, համայնքային, պետական) կախված ընդերքօգտագործման իրավունքի տրամադրմանը զուգահեռ հողօգտագործման իրավունքի տրամադրում:</p>	2024 թվականի դեկտեմբերի 1-ին տասնօրյակ	Տարածքային կառավարման և ենթակառուցվածքների նախարարություն, Տեղական ինքնակառավարման մարմիններ	Լրացուցիչ ռեսուրսներ և ֆինանսավորում չի պահանջվում

<p>Հողի նկատմամբ սեփականության իրավունքի սուբյեկտից (մասնավոր, համայնքային, պետական) կախված ընդերքօգտագործման իրավունքի տրամադրմանը զուգահեռ հողօգտագործման իրավունքի տրամադրման օրենսդրական կարգավորումների մշակում:</p>				
<p>2. Նախատեսել ՀՀ հողային օրենսգրքով ընդերքօգտագործման ծրագրի իրականացման համար երրորդ անձանց անշարժ գույքի նկատմամբ ընդերքօգտագործման պայմանագրի կնքման պահից ընդերքօգտագործողի հատուցելի սերվիտուտի իրավունք:</p>	<p>ՀՀ հողային օրենսգրքով ընդերքօգտագործման ծրագրի իրականացման համար երրորդ անձանց անշարժ գույքի նկատմամբ ընդերքօգտագործման պայմանագրի կնքման պահից կնախատեսվի ընդերքօգտագործողի հատուցելի սերվիտուտի իրավունք (մասնավոր սեփականության դեպքում)՝ հիմքում ունենալով կողմերի միջև կնքված նախնական պայմանագրի դրույթները՝ սահմանելով կառուցապատման, անհրաժեշտ աշխատանքների կատարման, տարանցման, նյութերի տեղափոխման և պահեստավորման և այլ իրավունքների տրամադրում, որոնք անհրաժեշտ են ծրագրի իրագործման համար՝ հողից բարեխիղճ օգտվելու սկզբունքի շրջանակներում:</p> <p>Սահմանել հատուցման չափի որոշման չափանիշներ՝ այն պատվիրակելով կողմերի նախնական բանակցության գործընթացին և համաձայնության ձեռքբերմանը, հակառակ դեպքում այն որոշվում է փորձաքննության միջոցով՝ հաշվի առնելով ինչպես շուկայական արժեքը, այնպես էլ հնարավոր վնասները, կորուստները, որակը, դիրքը և այլ անհրաժեշտ չափանիշներ:</p> <p>Հատուցման համաձայնագրով համաձայնություն է ձեռք բերվում նաև հողամասի նպատակային նշանակության փոփոխության վերաբերյալ և հողի սեփականատերը պարտավորվում է սկսել նպատակային նշանակության փոփոխության գործընթացը:</p>	<p>2024 թվականի դեկտեմբերի 1-ին տասնօրյակ</p>	<p>Տարածքային կառավարման և ենթակառուցվածքների նախարարություն, Տեղական ինքնակառավարման մարմիններ</p>	

<p>3. Սահմանել պարզեցված ընթացակարգեր հողամասի նպատակային նշանակության փոփոխության համար անհրաժեշտ փաստաթղթերը դիմումի հետ միասին ներկայացնելու համար</p>	<p>Սահմանված պարզեցված ընթացակարգ, որը հնարավորություն կտա ընդերքօգտագործման իրավունքի տրամադրման գործընթացում ներառել նաև հողի նպատակային նշանակության փոփոխությունը:</p>	<p>2024 թվականի դեկտեմբերի 1-ին տասնօրյակ</p>	<p>Տարածքային կառավարման և ենթակառուցվածքների նախարարություն, Տեղական ինքնակառավարման մարմիններ</p>	
<p>4. Սահմանել վնասների հատուցման գործիքակազմ և հատուցման չափի որոշման չափանիշներ</p>	<p>Կիրականացվի նախնական տեսքի վերականգնում, անհնարինության դեպքում՝ վնասների հստակ փոխհատուցում՝ ինչպես իրական, այնպես էլ բաց թողնված օգուտ: Հատուցման չափը որոշվում է կողմերի նախնական համաձայնությամբ, անհնարինության դեպքում՝ պետական փորձաքննությամբ և վիճարկելի է դատական կարգով:</p>	<p>2024 թվականի դեկտեմբերի 1-ին տասնօրյակ</p>	<p>Տարածքային կառավարման և ենթակառուցվածքների նախարարություն, Տեղական ինքնակառավարման մարմիններ</p>	
<p>5. Սահմանել պետական մասնակցության համար անհրաժեշտ սկզբունքները, պայմաններն ու մեխանիզմները՝ արդյունավետ վերահսկողության իրականացման համատեքստում</p>	<p>Հստակ կսահմանվեն պետական մասնակցության համար անհրաժեշտ սկզբունքները, պայմաններն ու մեխանիզմները, որի արդյունքում կապահովվի պետական վերահսկողության արդյունավետության բարձրացումը:</p>	<p>2024 թվականի հուլիսի 1-ին տասնօրյակ</p>	<p>Էկոնոմիկայի նախարարություն, Տարածքային կառավարման և ենթակառուցվածքների նախարարություն</p>	

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՎԱՐՉԱՊԵՏԻ ԱՇԽԱՏԱԿԱԶՄԻ
ՂԵԿԱՎԱՐ

Ա. ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆ